Pagal aptiktus radinius ir stratigrafinę padėtį apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas ir jame aptikti medinių pastatų likučiai datuojami XV a. antrąja puse.

Vėlesniuose XVII-XIX a. horizontuose aptikti medinio ir mūrinio užstatymo fragmentai paliudijo, kad V Senosios rinkos aikštės užstatymo kraštinė nuo XV-XVI a. buvo neužstatyta ir tęsėsi iki dabartinės Smilgos gatvės. XVII a. pradžioje, mažinant Senosios rinkos aikštę, jos P dalis nuo Smilgos gatvės buvo užstatyta mediniais ir mūriniais pastatais. XVI a. pabaigoje, suteikus miestui savivaldą, aikštės viduryje buvo pastatytas kvadratinis, 7x7 m dydžio, mūrinis 2 aukštų pastatas. Spėjama, kad šiame pastate buvo įsikūrusi pirmoji miesto rotušė.

**Algirdas Juknevičius**

## Archeologiniai kasinėjimai Kėdainių senamiesčio 73 kvartalo vakarinėje dalyje

Kėdainių senamiesčio 73 kvartale iki 1993 metų šeimininkavo tarybinės armijos karinis dalinys, todėl ši teritorija archeologams buvo neprieinama. Pasitraukus kareiviams, joje pradėti archeologiniai kasinėjimai. 1994 m. V kvartalo dalyje prie Basanavičiaus gatvės ištirtas 380 $m^2$ dydžio plotas. Aptiktas 1,5-1,6 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinis horizontas datuojamas XVI a., o viršutinis - XX a. pirmąja puse.

Tyrinėta vieta yra ant Nevėžio upės ir Smilgos upelio aukštutinių terasų. Įžemis - natūralus rausvas sąnašinis priemolis - slūgso 1,6 m žemiau dabartinio paviršiaus. Nustatyta, kad prieš susiklostant kultūriniam sluoksniui šioje vietoje augo medžiai ir krūmai, o vietomis būta užpelkėjusių daubų.

Kultūrinis sluoksnis tyrinėtoje vietoje pradėjo klostytis XVI a. Nustatyta, kad nuo tada iki XIX a. vidurio tirto kvartalo viduryje augo sodai ir plytėjo miestiečių daržai. Apatinius kultūrinio sluoksnio horizontus sudaro 40-50 cm storio buvusių daržų puraus juodžemio sluoksniai.

Nuo XIX a. vidurio kvartale įsikūrus carinės armijos kavalerijos pulkui, V kvartalo dalyje prie tuometinės Stoties (dabar Basanavičiaus) gatvės buvo pastatytas stačiakampis pastatas. Jo pamatai atkasti 40-60 cm gylyje

nuo dabartinio paviršiaus. Nustatyta, kad pastatas buvo 36,5x8,2 m dydžio ir galiniu fasadu stovėjo į tuometinę Stoties gatvę. Jo pamatai yra 110 cm storio ir mūryti iš stambių lauko riedulių. Akmenys surišti netvirtu smėlio ir kalkių skiediniu. Vietomis tarp akmenų primesta stambių plytų nuoskalų. Pamatų apačia yra 160 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus ir remiasi į natūralų rausvą priemolį.

Pastate būta 5 įvairaus dydžio patalpų, 3 iš jų - su rūsiais. Rūsiai mūryti iš raudonų fabrikinės gamybos plytų, perdengti balkiais, grindys išklotos lentomis. Į juos patenkama iš viršaus medinėmis laiptinėmis. Spėjama, kad šiame pastate buvo įrengtas ginklų arsenalas.

Pastačius pastatą, jo kiemas buvo išgrįstas lauko rieduliais. Nustatyta, kad nuo XIX a. pabaigos iki XX a. vidurio kareivinių kiemas buvo 40 cm žemiau dabartinio. Pokario metu šis pastatas buvo nugriautas ir jo vietoje įrengta sporto aikštė.

**Dalia Karalienė, Laima Valatkienė**

## Archeologiniai tyrimai Telšių senamiestyje

1994 m. ŽAM atliko sklypo, esančio Telšių senamiestyje, Turgaus aikštėje Nr.22, archeologinius tyrimus. Sklypas yra Masčio ežero Š pusėje, Turgaus ir Laivų gatvės sandūroje.

Archeologo J.Genio tyrimų duomenimis, XVI a. Telšių senamiestį sudarė dvi gyvenvietės (R ir V), kurias skyrė iš ŠR į Masčio ežerą įtekėjęs upelis. R senamiesčio gyvenvietėje jau XV a. stovėjęs valstybinis dvaras, vėliau čia, ant kalvos, 1536 m. buvo pastatyta parapinė bažnyčia, klebonija. Tirtasis sklypas yra šios R senamiesčio gyvenvietės centrinėje dalyje.

Apie ankstyvesnį Telšių senamiesčio istorijos laikotarpį rašytinių duomenų išlikę nedaug. Jų daugiau pateikė istorijos tyrinėtojas M.E.Brenšteinas 1900 m. istorinėje apybraižoje apie Telšius. Joje paminėti ir XVIII bei XIX a. Telšių didieji gaisrai, kurių metu greičiausiai ir žuvo miesto istoriniai archyvai. Iš XIX a. pažymėtini 1852 m. ir 1856 m. kilę gaisrai, stipriai apniokoję aprašomąją miesto dalį. Paskutinysis gaisras nusiaubė Telšius 1908 m.

XIX a. Telšių miesto planai rodo, kad tirtasis sklypas Turgaus aikštėje